

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ БАНКІВ: МЕТОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ ТА ДОСВІД

А. С. Криклій,
д. е. н., професор,
Київський університет імені Тараса Шевченка

Дана стаття присвячена гострій проблемі капіталізації банківської системи України. В статті розкриваються методи оцінки бізнесу у процесі злиття чи поглинання, надається їх класифікація та на основні аналізу цих методів і міжнародного досвіду автор робить висновки щодо доцільності використання кожного методу у оцінюванні українських банків.

This article is devoted to the vexed problem of ukrainian bank system capitalization. In the article methods of business assessment in the process of merger and acquisition as well as classification of these methods are given. On the bases of methods analysis author makes decision on every method practicability concerning ukrainian banks.

Участь в капіталі низки українських банків значних іноземних стратегічних інвесторів та потенційна можливість придбання пакетів акцій вітчизняних банків в умовах глобальної фінансової кризи потребує вдосконалення методів оцінки ринкової вартості банків. Крім того, оцінка ринкової вартості банківських установ також має значення й для їх власників з метою оцінки ефективності управління. Це підтверджується накопиченим досвідом розвитку банківського сектора держав з ринковою економікою. Таким чином, об'єктивна вимога визначення ринкової вартості банків як для зовнішніх, так і внутрішніх користувачів інформацією зумовлює проведення професійної оцінки вартості банківського бізнесу.

В даний момент питання капіталізації українських банків стало особливо актуальним і широко обговорюється вченими і практиками банківської справи [2]. Нещодавно Національний банк України зобов'язав всі банки до 2012 року збільшити мінімальний розмір регулятивного капіталу до 10 млн євро. Цим, НБУ відмовився від диференціації

вимог до мінімального розміру регулятивного капіталу банків. Згідно з постановою НБУ № 228 від 6 серпня 2008 року, встановлено новий період для збільшення банками регулятивного капіталу. Зокрема, банки, регулятивний капітал яких на сьогодні складає більш 8 млн євро, мають збільшити його до 9 млн євро до 1 липня 2009 року і до 10 млн євро — до 1 липня 2010 року. У разі, якщо капітал банку складає менш 8 млн євро, його необхідно збільшити до 7 млн євро до 2010 року, до 8,5 млн євро — до 2011 року та до 10 млн євро — до 2012 року [2].

Також, цією постановою з 1 березня 2009 года НБУ змінив норматив адекватності основного капіталу новим нормативом співвідношення регулятивного капіталу та сукупних активів. Значення нового нормативу складає 9 %, в той час, як на сьогодні, нормативне значення адекватності капіталу має складати не менш 4 %.

Аналіз основних показників роботи банківської системи свідчить про випередження темпів росту капіталу порівняно з темпами росту ВВП, що є позитивним фактором, однак темпи рос-

ту капіталу значно відстають від нормативних, що свідчить про актуальність проблеми капіталізації (табл. 1).

Однією з основних причин такого низького рівня капіталізації банківської системи є проблема, яка бере свій початок з кінця 90-х років, а саме те, що формування банківською системою України власного капіталу здійснювалося тоді на тлі поступового знецінення національної грошової одиниці, що суттєво ускладнило цей процес, зокрема банківська криза 1998 року, депозитна 2004 року, втім, і наступні роки були не набагато кращими, у результаті чого обсяг капіталу українського банківського сектора в гривні зростає, а у валюті — зовсім навпаки. Якщо в 1997 році загальний капітал оцінювався в 3,3 млрд грн і це відповідало \$ 1,7 млрд, то 1998-го — уже 4,8 млрд грн. (або лише \$1,4 млрд), 1999 — 5,7 млрд грн. (тільки близько \$ 1,1 млрд) [7, с. 45].

Таким чином, необхідно шукати інші шляхи збільшення капіталу, наприклад, за рахунок реорганізації банків шляхом їх злиття чи приєднання, створення банківських об'єднань і входження банків до складу промислово-фінансових груп. Такі інтеграційні тенденції є актуальними з огляду на зниження за рахунок цього системного ризику.

Фінансовий успіх злиття або поглинання неабиякою мірою залежить від величини чистого доходу, заявленої банками на осягну перспективу (10 років). Більшість випадків банківського злиття і поглинань мають негативний короткочасний ефект зниження показника прибутковості на акцію, тому що банк-покупець виплачує акціонерам іншого банку дуже високу надбавку (премію) за злиття, внаслідок чого виникає ефект розмивання доходу на акцію (EPS dilution effect). Питання, яке є важливим як для власників банку, який купують, так і для майбутніх акціонерів — це питання про те, яке розмивання доходу можна вважати значним, а яке цілком переборним.

Злиття і поглинання в банківському секторі — вироблений світовою практикою спосіб відбору ефективних кредитних установ, пристосованих для генерування в конкурентному ринковому середовищі. На сьогодні існуюча потреба в реструктуризації української банківської системи, укрупненні банків і скороченні числа неефективних кредитних інститутів, ставить задачу дослідження цілей, мотивів і умов успішного проведення консолідаційних операцій і широкого використання їх в практиці українського банківського бізнесу. Об'єднання банківських ресурсів в результатив злиття і поглинань породжує ряд переваг, які дозволяють об'єднаному банку отримати певний економічний ефект. Він виявляється в економії на масштабах, зниженні витрат, збільшенні частки ринку, розширенні продуктового ряду, підвищенні ефективності управління, збільшенні фінансового і операційного важеля. Реалізація цих позитив-

Таблиця 1. Темпи росту капіталу банківської системи України у порівнянні з ВВП та активами (за період 2003—2008 рр.)*

Показник	01.01.2003	01.01.2004	01.01.2005	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2008	01.09.2008
ВВП, млн грн.	225810,0	267344,0	345943,0	418529,0	535860,0	574977,8	628108,0
Темп росту	110,6	118,4	129,4	120,9	128,0	107,3	109,2
Власний капітал, млн грн.	9981,0	12882,0	18420,0	25451,0	42566,1	70781,036	89692,709
Темп росту	127,1	129,1	143,0	138,1	167,2	166,3	126,7
Банківські активи, млн грн.	67774,0	105539,0	141497,0	223024,0	340179,3	561133,2	679247,85
Темп росту	133,4	155,7	134,1	157,6	152,5	164,9	121,0

* за даними АУБ

них ефектів призводить до збільшення чистого прибутку банку і вартості його акцій.

Правильна оцінка вартості об'єкту злиття або поглинання є однією з найважливіших умов успішного проведення операцій подібного роду. Вона дозволяє банкам-партнерам ухвалювати обґрунтовані рішення про бажаність об'єднання з іншими банками і про умови майбутніх операцій.

Фахівці у сфері оцінки вартості бізнесу І.А. Ніконова, Г.І. Сичова та інші під ринковою вартістю об'єкта розуміють найбільш ймовірну ціну, за якою даний об'єкт може бути відчужений на відкритому ринку в умовах конкуренції, коли сторони діють розумно, маючи в своєму розпорядженні всю необхідну інформацію, і на величину угоди не впливають будь-які надзвичайні обставини. Виділяють наступні критерії щодо оцінки ринкової вартості:

- продавець не зобов'язаний відчужувати об'єкт оцінки, а інша сторона (покупець) не зобов'язана його приймати;

- сторони угоди добре поінформовані про її предмет і діють в своїх інтересах;

- об'єкт оцінки представлений на відкритий ринок у формі публічної оферти;

- ціна угоди є розумною винагородою за об'єкт угоди;

- платіж за об'єкт оцінки виражається у грошовій формі [8, 9].

Таким чином, основними умовами, при яких вартість майна, що реалізується (підприємства, банку) може визнаватися ринковою, виступають: доступ до інформації про об'єкт продажу, відкритий ринок і відсутність примусу щодо відношення до суб'єктів угоди.

Оцінка банку, що проводиться організаціями, які спеціалізуються у сфері оцінки, є впорядкованим цілеспрямованим процесом визначення в грошовому еквіваленті вартості об'єкта з урахуванням потенційного і реального часу в умовах конкретного ринку. Порівняно з оцінкою вартості підприємства оцінка ринкової вартості банку характеризується наступними особливостями:

- поєднанням в діяльності банку традиційних функцій фінансового посередника із зростаючою роллю виробника фінансових послуг і продуктів;

- здійсненні жорсткого нагляду за діяльністю банків із сторони наглядового та контролюючого органа;

- невеликою часткою власного капіталу в пасивах, значною питомою вагою залучених та позичкових коштів;

- значними ризиками, пов'язаними із структурою і якістю активів і пасивів, характером операцій, що здійснюються [8].

Основна мета оцінки полягає в розрахунку і обґрунтуванні вартості банку як єдиного майнового комплексу або його окремих елементів — активів, зобов'язань, капіталу. Залежно

від вимог суб'єктів оцінки можна виділити основні цілі та завдання оцінки вартості банку (табл. 2).

Цілі обґрунтовують вибір методу оцінки — сукупності прийомів, які використовуються у встановленій послідовності для визначення вартості банку. Сучасна практика діяльності щодо оцінки ринкової вартості нараховує декілька десятків методів і прийомів оцінки бізнесу, які з достатнім ступенем умовності можна розділити на три основні групи, або підходи: *витратний, порівняльний (ринковий) і прибутковий*.

Подібна класифікація методів у межах даних підходів обумовлена, з одного боку, метою оцінки, а з іншою — можливістю розглядати бізнес банку з різних позицій (з точки зору доходу, які банк приносить та буде приносити у майбутньому, витрат на створення та підтримку діючого бізнесу, сприйняття банку ринком). Класифікація методів оцінки ринкової вартості бізнесу наведена у таблиці 3.

Розглянемо основні аспекти кожного з них.

Витратний підхід є сукупністю методів оцінки вартості банку, заснованих на визначенні витрат, необхідних для відновлення або заміщення об'єкту оцінки, з урахуванням його зносу. Даний підхід, що розглядає вартість банку з позиції понесених витрат, полягає в поелементній оцінці ринкової вартості активів і зобов'язань банку і обумовлений відмінністю результатів оцінки балансової та ринкової вартості активів і пасивів банку. На відміну від методів прибуткового підходу, націлених на майбутні доходи банку, а також основних прийомів ринкового підходу, орієнтованих на ретроспективу розвитку, витратний підхід концентрується на поточній оцінці активів і зобов'язань банку.

Витратний підхід до оцінки бізне-

су передбачає розгляд оцінюваного об'єкту з погляду витрат, які здійснюються власником для створення даного бізнесу. Підхід заснований на оцінці окремих активів, що належать фірмі і сумуванні їх для отримання вартості підприємства.

Залежно від цілей оцінки в межах витратного підходу виділяють два основних методи: метод оцінки вартості чистих активів і розрахунок ліквідаційної вартості. Перший метод застосовується для оцінки діючого бізнесу з інвестиційною метою, а другий — для визначення вартості підприємства при продажі, поглинанні або ліквідації.

Суть методу вартості чистих активів полягає в ринковій оцінці всіх матеріальних об'єктів компанії, скоректованої на вартість боргів і зобов'язань. Оцінка ліквідаційної вартості полягає в розрахунку виручки від продажу активів, що належать фірмі.

На жаль, через величезну трудомісткість і необхідність для розрахунків інсайдерської інформації цей метод при оцінці діючого підприємства більшістю компаній, що проводять оцінку не застосовується.

На думку багатьох авторів, витратний підхід взагалі не є окремим, відмінним від інших, видом оцінки, оскільки при підрахунку вартості активів підприємства доводиться вдаватися до інших методів, зокрема до порівняльного аналізу або методу дисконтованих грошових потоків.

Порівняльний підхід полягає у визначенні ринкової вартості банку на основі даних про нещодавно завершені угоди з продажу банків-аналогів. При застосуванні цього підходу використовуються реальні ціни на банки-аналоги як орієнтир; у банках-аналогах повинні співпадати співвідношення між ціною і найважливішими фінансовими параметрами, такими, як прибуток, власний капітал, розмір активів і т.д. У разі неспівпадання співвідно-

Таблиця 2. Дерево цілей оцінки вартості банку у розрізі суб'єктів оцінки та видів вартості

Суб'єкти оцінки вартості банку	Цілі та завдання оцінки	Види вартості
Власники	Вибір варіанту розпорядження власністю	Ринкова, балансова, ліквідаційна
	Оцінка вартості при реструктуризації	
	Обумовлення ціни при купівлі-продажу банку	
	Встановлення розміру доходів про ліквідації банку	
Керівництво	Розробка планів розвитку	Ринкова, балансова
	Випуск акцій	
Клієнти, контрагенти	Оцінка ефективності управління банком	Ринкова, балансова
	Перевірка кредитоспроможності банку	
Інвестори	Визначення розміру міжбанківського кредиту	Інвестиційна, ринкова
	Оцінка доцільності інвестицій	
Наглядові та контролюючі органи	Оцінка з метою включення банку (його активів) до інвестиційного проекту	Оподатковувана, ліквідаційна
	Визначення бази оподаткування для різних видів податків	
	Оцінка для судових цілей	
Інші	Оцінка ліквідаційної вартості	Ринкова, страхова
	Розрахунок кон'юнктурних характеристик (індексів, рейтингів, і т. ін.)	
	Перевірка обґрунтованості котирувань цінних паперів	
	Встановлення розміру страхового платежу та суми страхових виплат	

шень, для досягнення зіставності оцінюваного банку і банку-аналога, проводяться розрахунок корегувань.

Ілюстраціями даного підходу являються, передусім, наступні методи: використання середньогалузевих мультиплікаторів, метод ринку капіталу і метод угод. Найбільше поширення через оперативність і відносну легкість у використанні отримав метод галузевих коефіцієнтів (використання мультиплікаторів).

Існують різні коефіцієнти, залежно від галузі, в якій працює підприємство, що оцінюється. Але найбільшого поширення набули мультиплікатори, що розраховуються на основі прибутку і балансової вартості, які навіть дозволяють порівнювати підприємства різних галузей між собою.

Метод, заснований на підрахунку мультиплікаторів, передбачає існування підприємств повних аналогів, що насправді практично нездійсненно, внаслідок чого необхідно проводити коректування для отримання зіставних результатів.

При порівнянні, перш за все, слід звертати увагу на такі фундаментальні показники як темп зростання прибутку компанії і властивий їй ризик, які є такими, що визначають при врахуванні відмінностей між компаніями.

При всій різноманітності коефіцієнтів, що використовуються в аналізі, існують найбільш поширені через свою універсальність мультиплікатори, до яких відносяться:

- мультиплікатори прибутку (PE, PEG, P/EBIT, P/EBITDA, EV/EBITDA);
- балансової вартості (P/BV, EV/BV)
- мультиплікатори виручки (PS і ін.).

Для розрахунку мультиплікаторів прибутку, залежно від роду діяльності підприємства та цілей дослідження, можуть використовуватись різні модифікації доходу компанії: операційний дохід, чистий прибуток і т. д. У якості вартості компанії може використовуватись капіталізація — P (тобто оцінка власного капіталу), або вартість компанії — EV (тобто оцінка власного і позичкового капіталу).

Разом з простотою використання даний метод має низку недоліків, які не дозволяють використовувати його як основний спосіб оцінки. По-перше, існує ймовірність маніпуляції значеннями мультиплікаторів через відсутність фірм — досконалих аналогів, і як наслідок, необхідності суб'єктивної корекції фундаментальних показників. По-друге, при підрахунку мультиплікаторів можуть ігноруватися ключові змінні, такі як ризик, зростання і потенціал грошових потоків. Крім того, при використанні даного методу виникають певні труднощі для оцінки фірм з нульовим і негативним прибутком.

Проте більшість аналітиків включають порівняльний підхід в свою оцінку через оперативність розрахунків (в порівнянні з будь-яким іншим методом) та урахування при розрахунку мультиплікаторів "настрою" ринку.

Прибутковий підхід, на відміну від витратного і порівняльного, дозволяє найбільшою мірою врахувати перспективи розвитку бізнесу банку. Цей підхід передбачає встановлення ринкової вартості банку шляхом визначення поточної вартості майбутніх потоків, що виникають в результаті розпорядження майном банку і можливості його подальшого продажу. Оцінка вартості банку із застосуванням прибуткового походу заснована на наступних передумовах:

- власник не продасть банк за ціною нижче поточної вартості прогнозованих доходів;
- вартість інвестицій в банк залежить від майбутніх вигод, які одержить інвестор від цього банку;
- потенційний покупець не заплатить за частку в капіталі банку більше, ніж вона зможе принести доходів в майбутньому [9].

З метою прийняття обґрунтованого рішення з приводу вартості банку в процесі злиття або поглинання особлива увага приділяється балансовій моделі, оперуючій конкретними даними фінансової звітності банку, і прибуткової моделі, заснованої на використанні методу дисконтування грошових потоків (ДГП).

Прибуткова модель або модель

прибутковості на інвестиції (Return on Investment Model), розглядаючи придбання банку як інвестиції, визначає власний капітал банку як величину майбутніх виплат акціонерам (інвесторам), які продисконтовані за середньозваженою вартістю капіталу.

Так, згідно з прибутковою моделлю, ціна (або вартість) банку, яку готовий заплатити інвестор, є приведеною вартістю всіх майбутніх доходів, доступних інвестору.

$$\text{Bank Value} = PV$$

[Очікуваний дохід, доступний банку] (1).

Використовуючи прибуткову модель для оцінки банку, необхідно враховувати величину очікуваних доходів, доступних інвесторам, волатильність таких доходів, тривалість їх отримання в часі або довговічність, а також визначеність того, що такі доходи будуть отримані, а також рівень дисконту.

Однією з проблем, що виникають при використанні даної моделі, є визначення кінцевої вартості (terminal value) інвестиції, або так званої "вартості врятованого майна". На практиці вартість банку для інвестора є сумою приведеної вартості майбутніх доходів PV_n і кінцевої вартості інвестиції TV_n .

$$\text{Bank Value} = PV_n + TV_n \quad (2)$$

За деяких умов, очікуваний майбутній дохід, доступний інвесторам, може бути визначений як майбутній грошовий потік FCF (Future Cash Flow):

$$FCF = NI + D - RCA \quad (3)$$

де NI (net income) — чистий дохід, D (depreciation) — амортизація, RCA (required capital addition) — необхідне збільшення капіталу.

Як тільки відбувається купівля банку-мети, інвестори обов'язково намагатимуться мінімізувати його капітал, що дозволить збільшити прибутковість на їх вкладення (придбані звичайні акції банку-покупця). Отже, показник RCA може бути визначений як:

$$RCA = [(NI_t + TE_t - 1) / TA_t - C/A] * TA_t + N/E \quad (4)$$

де NI — чистий дохід; TE — загальне число існуючих звичайних акцій в обігу, TA — приріст сукупних активів, C/A — необхідне співвідношення капіталу/активи, NE — нові акції, випущені в обіг.

Ігноруючи витрати на амортизацію, як незначні для банків, а також і обсяг щойно випущених акцій, отримуємо величину майбутнього грошового потоку:

$$FCF = NI_t - [(NI_t + TE_t - 1) / TA_t - C/A] * TA_t \quad (5)$$

Тривалість життєвого циклу банку, як правило, невідома або невизначена, отже, для інвесторів досить складно точно встановити кінцеву вартість вкладень його придбання. Підхід, що дозволяє визначити приблизну величину кінцевої вартості банку, заснований на використанні математичної моделі для визначення потоку майбутніх доходів. Виходячи з того, що величина потоку майбутніх доходів збільшується в постійній про-

Таблиця 3. Класифікація методів оцінки ринкової вартості бізнесу

Витратний	Порівняльний (ринковий)	Прибутковий
Метод чистих активів	Метод ринку капіталу	Метод дисконтованих грошових потоків
Методи розрахунку ліквідаційної вартості	Метод галузевих коефіцієнтів	
Метод надмірного прибутку (оцінка гудвіла)	Метод угод	Метод капіталізації
Метод накопичення активів	Метод минулих угод з компанією	
Метод розрахунку повної відновлюваної вартості	Метод ринкової привабливості	Метод надмірного прибутку
Метод розрахунку вартості заміщення	Метод капіталізації дивіденда	Метод співвідношення вартості і прибутку
Метод балансового власного матеріального капіталу	Метод співвідношення ринкової та балансової вартості	Метод прибутку, що додається
Метод ринкового власного матеріального капіталу	Метод галузевої специфікації	

порції g , а r — ставка дисконту, кінцева вартість банку можна визначити як:

$$TV_t = FCF_n^+ / (r-g) \quad (6).$$

Таким чином, проблема визначення вартості банку за допомогою прибуткової моделі може бути розділена на дві частини: першу, яка дає докладну оцінку майбутніх грошових потоків і другу, яка передбачає зростання стабільних доходів у встановленій пропорції протягом невизначеного періоду часу: n

$$\text{Bank Value} = [(FCF_t / (1+r)^t) + (TV / (1+r)^n)], t=1 \quad (7).$$

Якщо припустити, що стабільний дохід об'єданого банку зростатиме в постійної пропорції g , тоді вартість банку, що продається, визначається як: n

$$\text{Bank Value} = [(FCF_t / (1+r)^t) + (FCF_{t+n} / (z-\delta) / (1+r)^n)], t=1 \quad (8).$$

Вартість, що визначається як дисконтований грошовий потік, являється найкращою характеристикою, оскільки в ній враховується повна інформація про діяльність банку. Проте, з урахуванням особливостей української практики оцінки банків — учасників угод злиття і поглинань, в умовах нестабільності економічного середовища і суттєвих перешкод у виборі ставки дисконтування, прогнозування потоків грошових коштів є дуже складним завданням з низькою мірою достовірності на довгостроковий період. Разом з тим, ігнорувати цей метод, рівно як і інші методи оцінки банку, які використовуються в зарубіжній практиці, було б неправильним.

У практиці банківського аналізу також часто використовується балансова модель визначення вартості банківських акцій (book value model). Балансова модель набула значного поширення в західних країнах, оскільки вона досить проста і зручна для проведення оцінки банків, що беруть участь в злитті і поглинаннях.

Згідно балансової моделі, вартість акцій банку дорівнює вартості акціонерного капіталу, відображеній в балансі банку, діленої на кількість випущених в обіг акцій. Акціонери банку, що приймає інший банк, виплачують акціонерам банку, що купується певну суму у вигляді премії за злиття як компенсацію за участь в угоді. Премія за злиття (premium to book value) дорівнює ціни за акцію, запропоновану акціонерам банку-мети (MP_t), і балансову вартість акції банку-мети (BV_t):

$$\text{Premium to Book Value} = (MP_t - BV_t) / BV_t * 100\% \quad (9).$$

Для того щоб використовувати балансову модель в оцінці банку, необхідно, по-перше, обчислити середню премію злиття, запропоновану при угоді, що недавно відбулася, в якій брали участь банки зі схожими параметрами, і, по-друге, екстраполювати результат на банк, що розглядається нами, — мета злиття.

Таким чином, ми визначаємо ціну злиття (P_{bv}) як:

$$P_{bv} = [MP_t / BV_t]_{av} * g * BV_t \quad (10).$$

Умови угоди злиття також розглядаються з погляду встановлення курсу

обміну акцій або мінового співвідношення, що визначає кількість акцій банку-покупця, яке отримають акціонери банку-мети за кожен свою акцію:

$$e = P_{bv} / MP_a = BV^* *$$

$$* (1 + \text{Premium to BV}) / MP_a \quad (11),$$

де MP_a — ринкова ціна за акцію банку-покупця.

Процедура оцінки банку з використанням балансової моделі має низку недоліків. Незважаючи на безліч регулятивних вимог з боку органів нагляду, а також вимог до правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності, що стосується кредитних організацій, дуже складно визначити, яка частка балансового прибутку, наприклад, втрачається внаслідок зміни відсоткових ставок на ринку, коливання прибутковості на ринку цінних паперів, курсу національної валюти по відношенню до іноземної, передбачати фінансовий результат по незавершених угодах. Тому, найбільш очевидним являється те, що балансова модель не враховує реальну вартість банківських активів і повністю ігнорує можливі ризики.

Оскільки ми визначили, що відхилення балансової вартості банківського капіталу від його реальної економічної вартості є досить значним, було б правильним визначити скоректовану балансову вартість (adjusted book value) об'єданого банку для того, щоб вірно визначити величину такого відхилення.

Скоректована балансова вартість може бути отримана шляхом збільшення або віднімання від базової вартості наступних показників: зміна величини резерву на можливі втрати по позиках, зміна ринкової вартості інвестиційного портфеля банку, зміна в оцінці інших активів, вартість позабалансових операцій банку, вартість "основних" або "базових" депозитів (core deposits).

Злиття і поглинання в банківському секторі — це вироблений світовою практикою спосіб відбору ефективних кредитних установ, пристосованих для генерування у конкурентному ринковому середовищі. Потреба, що назріла останнім часом на банківському ринку України у реструктуризації банківської системи, укрупненні банків і скороченні числа неефективних кредитних інститутів, ставить завдання дослідження цілей, мотивів і умов успішного проведення консолідаційних угод і широкого використання їх в практиці українського банківського бізнесу. Об'єднання банківських ресурсів в результаті злиття і поглинань породжує низку переваг, які дозволяють об'єданому банку одержати певний економічний ефект. Він виявляється в економії на масштабах, зниженні витрат, збільшенні частки ринку, розширенні продуктового ряду, підвищенні ефективності управління, збільшенні фінансового і операційного важеля. Реалізація цих позитивних ефектів призводить до збільшення чистого прибутку банку і вартості його акцій.

На основі дослідження ринків банківського злиття і поглинань, проведених в останні 15—20 років в США, країнах Європейського союзу і країн близького зарубіжжя, виявлені найбільш поширені причини невдач подібних угод. Зокрема, вони пов'язані з відсутністю розробленої стратегії поведінки і чіткої програми дій банків-учасників об'єднання, політики регулюючих органів у сфері банківського злиття і поглинань, неправильною оцінкою синергічного та інших ефектів об'єднання, несумісністю корпоративних культур і суперництвом топ-менеджменту банків, що консолідуються, витоком кваліфікованих фахівців і втратою вигідних клієнтів в ході об'єднання.

Правильна оцінка вартості об'єкта злиття або поглинання є однією з найважливіших умов успішного проведення операцій подібного роду. Вона дозволяє банкам-партнерам ухвалювати обгрунтовані рішення про бажаність об'єднання з іншими банками і про умови майбутніх угод.

Проведений аналіз показує, що через специфіку своєї діяльності, банки не завжди можна оцінювати за допомогою традиційних методів оцінки. Тому аналітики та вчені займаються розробкою спеціалізованих методів, що якнайкраще відображають особливості банків. Проте на сьогодні не вироблено універсальних методів, тому проблема оцінки вартості компанії фінансового сектора, як і раніше, залишається відкритою.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III зі змінами та доповненнями // zakon.rada.gov.ua.
2. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 6 серпня 2008 року. № 228.
3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків України, затверджена Постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.01 р.
4. Бицька Н. Банківський капітал в економіці України // Вісник НБУ. — 2006. — № 1. — С. 48.
5. Гайда Н. Капіталізація українських банків як показник інвестиційного клімату в Україні // Банківська справа. — 2005. — № 5. — С. 62.
6. Дугін І. М. "Проблема капіталізації українських банків: причини виникнення і шляхи зодолання" // Збірник наукових праць УАБС. — 2006. — № 3. — С. 307.
7. Папуша А. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України // Вісник НБУ. — 2006. — № 1. — С. 45.
8. Никонова И. А., Шамгунов Р. Н. Стратегия и стоимость коммерческого банка. — 2-е изд. — М.: "Альпина Бизнес Букс", 2005. — 304 с.
9. Сычева Г. И., Колбачев Е. Б., Сычев В. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). Серия "Высшее образование". — Ростов-на-Дону: "Феникс", 2004. — 384 с.